

volgend plichten.
dit.
an onze en dank verzijds
lan ook op ver-
teft ook geheel
van Dr.
kwalijk bederen
kt stuk
geeft
nhoodt
opinie
weten:
lag der
le belij-
nheid
Schrift
a); 2°.
nschen,
orde af-
it doel
and te
vaardt.
we be-
nals te
s, vol-
er geen
erdam-
te Al-
vilden?
grond-
t heel
grote
e theo-
reden,
zo de
hische
erk te
g van
e eer-
leelde
niet
entien
ezien,
huldi-
liging
Am-
nooit
oege-
g ons
a die
e ver-
(Ko-
aan-
on-
ge-
ons
dan
s, of
in de
n, en
I, en
maar
yber,
doze
leen,
lings-
eting.
reso-
gelijk
ering
vra-
el de
stopt.
men,
e zich
nog-
hem
fics,
ocht.
it op
gulle
elaten
nden
agen
niet
s de
acht-
haar
ram,
e zij
aam
rbij-
oord
Am-
sche
wist
volle
ische

Zelfs was er een oogenblik sprake dat wijlen Prof. Hofstede de Groot zou zijn uitgenoodigd.
Het feit, dat de brief van generaal Field verloren ging, doet dus niets ter zake.
Dit is bijkomstig.
Het hoofdpunt waarop het aankomt is, dat de resolutie, die een dam tegen de losraking der Schrift kon opleveren, niet raangedurfd, maar in stilte gesmoord is.
En onze Haagsche broeders, die zelve deze resolutie ondersteunden, moeten, dunkt ons, niet minder dan wij van de betekenis van dit feit doordrongen zijn.

Niet onbelangrijk is de opmerking van N. J. E. in *De Reeper*, naar aanleiding van het geschied dat over den letterdoop rees.
De doop, zoo zegt hij zeer terecht, is in de plaats van de besnijdenis gekomen. Nu was ook Ismael besneden, en werd voorts besneden elk Arabier. Zoo zou dus naar uw voorgewen, heel Arabie tot de zichtbare kerk behoord hebben. Wat niet zoo is. En hiermee ligt uw stelling.
Doch spreke hij voor zichzelf:

«Dewijl de doop in de plaats der besnijdenis gekomen is» en in dezen hetzelfde betekenent en verzeelt, zoo kan dit ons hier zeker ten gids en ter leerling zijn.
Voor Abraham en zijn zaad was de besnijdenis het zegel teken van Gods genadeverbond aan hem gegeven. Door dat zegel teken behoorden zij tot de zichtbare kerk der dagen. Nu werd Ismael ook besneden; ook Zimran, Joksan, Medan, Midian, Jisbak en Serah, de zonen van Abraham hij Keturah. Zij hebben de besnijdenis der besnijdenis ook in hun geslacht voortgezet. De Amalieten deden het op der tienjarige leeftijd, de anderen op den achten den dag na de geboorte.
Ismael wordt op Gods bevel uitgeworpen; de zonen van Keturah weggezonden met een geschenk. Zij behooren nu niet langer tot het huizegen van Abraham. Zij houden op ihid der zichtbare kerk te wezen. Het «tecken der besnijdenis» wordt wel in hunne geslachten voortgezet, maar was het, nu zij buiten de zichtbare kerk zijn, nu nog een zegel der rechtvaardigheid des geloofs, des genadeverbonds? Volstrekt niet, want «in Isak zal it het zaad genoemd worden.» De zoon der dienstmaagd zal niet erven met den zoon der vrije. Isak was de zoon der belofte. Op hem en zijn zaad gaat die belofte over. Voor hem en zijn zaad was en bleef de besnijdenis een zegel teken van Gods verbond. Door hem wordt gewaand in de voetstappen des geloofs van vader Abraham. In alle verbonden zijn dan ook twee deelen begrepen. Tegenover de verbondshelofte van God staat de aanneeming en gehoorzaamheid des geloofs van den mensch. Aan den geloofige wordt dan ook alleen Gods verbond verzegeld. Maar waar men nu een ongeloofige en wederpanigende wordt: waar men Gods verbond ontheiligt, verbroekt, ja, wat gebeuren kan, tot eene openlijke verwerping komt, wordt men afgehouwen door ongeloofige. De tak van den olijfbom wordt afgebroken. Maar de afgebroken tak is geen deel, geen lid van den olijfbom meer. Dat afgebroken deel sterft en kan als dood hout nog een langen tijd bestaan. Zulk een deel is geen lid meer van de zichtbare kerk des Heeren.

De behuiging van de besnijdenis of den doop moge als zinnbeeld als eene eervardige plichtigheid of iets dergelijks worden voorgezet, in zulk eene afvallige vergadering of vereeniging eener voormalige kerk, is het geen zegel teken van Gods verbond.
Het behoef wel nauwlijks aanwijzing, hoe hierover te oordeelen zij.
Noch de besprenging met water, noch de afsnijding der voorhuid is uitsluitend aan de kerke Gods euid.
Tal van andere volken hebben ook besprenging en indompeling, en evenzeer kendten ook tal van andere volken de besnijdenis. Bij de Egyptenaren, bij de Eblomieten, bij de Moabitien, kortom in heel het Oosten was deze gewoonte in zwang.
Ware door ons derhalve de (natuurlijk ondergijnde) stelling verkondigd, dat in alle landen waar besprengingen plaats grijpen deze besprenging een sacrament van Christus is, dan zou de heer N. J. E. volkomen terecht hebben opgemerkt, dat in tal van andere landen ook besnijdenis bestond, zonder dat dit iets te maken had met de zichtbare kerk.
Maar, gelijk men begrijpt, bewerden we zoo iets volstrekt niet. Volstrekt niet elke natmaking of besprengeling bespreken we, maar uitsluitend die besprengingen, die krachtens Gods gebod, naar luud van het doopbevel plaats grijpen, en op dien grond door alle Christelijke kerken als doop erkend werden.
Ook bij de besnijdenis moet dus onderscheid gemaakt tuschen een gewone, natuurlijke amputatie, gelijk nu nog wel, ook ten onzent en onder Christenen, door doctoren geschiedt, en tuschen die eigenlijke besnijdenis der voorhuid, die krachtens 's Heeren gebod en onder de belofte Gods als sacrament plaats grijpt.
En dit nu greep niet alzo plaats bij de Egyptenaren of Edomieten of Arabieren, maar alleen bij Israhel.
Beide malen mag derhalve alleen rekening gehouden met die besprenging en die besnijdenis, die als sacrament in naam van Jehova, God Drieëinig, plaats grijpt.
Elke andere besprenging of amputatie telt niet mee.
Of wijst de heer N. J. E. er soms op, dat Ismael zelf toch wel terdage het echte sacrament had ontvangen, zoo stemmen we dit toe, maar Ismael is dan ook weggevoerd en hiermee afgesneden van Abrahams huus.
Geheel overeenkomstig waarmede ook wij staande hielden, dat de kerk het recht en den plicht heeft, om een gedoopte, die van Jehova afvalt, af te snijden van het huus Gods.

In een voorwoord voor den bundel van *Dagen van goede boodschap* schreef Dr. Kuyper over het vieren van heilige dagen dit:
«Christus' Kerk viert geen heilige dagen. Alle dagen zijn voor Gods kind gelijk. Sinds de schaduw wegviel, kleef er aan de dagen geen heiligheid meer. En we zouden bastaardzonen onzer vaderen zijn, indien de Gereformeerde kerk in de onderscheiding der dagen terugviel.
Nochtans zijn er, naar onze menscheijke beperktheid, toch wel dagen van gedachten. Dagen, waarop naar aloude traditie heel de Christenheid zich, meer dan anders, bij de herdenking van machtige heilseften, door het Genadeverbond, vereenigt weet.»
Hierop teekent *De Bazuin* aan:
De volgende opmerkingen geeft het woord dat in Dr. K's «*Dagen van goede boodschap*» voorkomt. De eerste is op deszelfs aanhef: «Christus' kerk heeft geen heilige dagen» nog BIJ HAAR ZIJN OF BAAR ONZE menscheijke beperktheid wel dagen van gedachten?»
Welm al de 50 l. 60 heele of halve heilige dagen, waar Rome's Heeren heiligen dag grootelijks door heeft in de schaduw gesteld, wat waren ze oorspronkelijk anders dan dagen van gedachten?»
Daarom heeft de gereformeerde kerk in de dagen later worden die alle afgeschafte, de afschaffing van die alle gepredikt.»
De woordteken: BIJ HAAR (d. w. z. bij de kerk), die we kapitaal lieten drukken, zijn door *De Bazuin* niet van Dr. K. overgenomen, maar in zijn tekst (natuurlijke geheel te goeder trouw) ingelast, zooals vergelijking met het oorspronkelijke zien doet.
Hiermee vervalt dus de geheele opmerking.
Hetgeen werkelijk door Dr. K. geschreven werd, doet juist op afschaffing van af wat den eenen dag van den anderen onderscheidt.
Daarin school Romes fout.
En daartegen hebben ons vaders geijverd.
Wij voor ons doen dan ook gaarne mede, om al wat in de kerkelijke praktijk nog aan den ouden zuurdeem herinnert, weg te nemen.

In de *Vleeschwording des Woords*, die onlangs het licht zag, bracht Dr. Kuyper in een breede voorrede het droeve feit te berde, dat Dr. Böhl in zijn *Dogmatiek* had kunnen en durven schrijven: Christus is evenals onzer een onder de toerekening van Adams schuld geboren.
Tegen deze critiek is Dr. Böhl in verzet gekomen in een geschrift, 54 bladz. groot, dat te Amsterdam bij Scheffer & Co. het licht zag onder den titel: *Zur Abwehr, etliche Bemerkungen gegen Professor Dr. A. Kuyper's Einleitung zu seiner Schrift 'Die Inarnation des Wortes' von Dr. Ed. Böhl, Prof. d. Theologie in Wien.*
Overmits Dr. Böhl op bladz. 20 van zijn *Abwehr* de kapitale fout van deze critiek in een miskenning van het *werk des Heiligen Geestes* ziet, en juist een uitgave in drie deelen over het *Werk van den Heiligen Geest* van de hand van Dr. Kuyper ter perse gies, schijnt het veiligst, de bespreking hiervan uit te stellen tot de voorrede van dit werk voor ons ligt.
Reeds nu echter willen we niet verhele, dat tweedrie in deze anticritiek ons pijnlijk aandede.
Vooreerst dat Dr. Böhl, wel verre van de gemaakte bedenkingen te weerleggen, ze zelfs niet bespreekt en heet af te doen met dit nooije op pag. 43: «Die Gegenätze, die Dr. Kuyper macht... laboriren an grosse Undeutlichkeit, — ich lasse sie auf sich beruhen!»
Welk een gemis aan wetenschappelijken zin!
En ten tweede, dat Dr. Böhl, wel verre van in Christelijken toon, als een broeder te schrijven, zijn geschriftje ontaiert met spijtighe spottentij, die verraadt hoe hij zich in zijn hoogheid gekrenkt gevoelt.
Slechts een voorbeeld.
Omdat een *Heraut*-artikel de quaestie van den staat des menschen o. m. met een beeld aan een stoomschip ontleend toelichte, wordt heele pagina's lang de draak gestoken met deze «nieuwe scheepsinrichting van Dr. Kuyper».
In Weenen moge dit goede munt zijn, in Amsterdam is men er nog te degelijk voor.
We doen tot deze lieflijkheden het zwijgen.
Slechts dit zij nu reeds gezegd: Waar Dr. Böhl door een breed vertoog over de leer der Verbonden, gelijk Dr. Kuyper die gaf, de aandacht poogt af te leiden, zullen wij te schrappier voet bij stuk houden.
«Adams zonde, gelijk aan ons, zoo ook aan Christus toegerekend!» dit is de eigenlijke stelling die Dr. Böhl voor zijn rekening heeft.
En die moet hij, ook na zijn *Zur Abwehr*, nog bewijzen, — oi, wat een zegen ware, *herroepen* 1).

KUYPER.
Opgave van Gereformeerde kerken,
waarin tenvolge van het confict van 1846 de reformatie in de kerkregering geheel of gedeeltelijk tot stand kwam.
Daar de heer Van Alphen in zijn *Kerkelijk Handboek* wel een loflijke poging heeft gewaagd, om ook te doen uitkomen welke kerken reeds met de reformatie meëgingen, maar hierin niet dan zeer gebrekkig slaagde, sta hier een vollediger opgave, natuurlijk enkel van de namen der kerken en den dag van haar reformatie. Nadere bijzonderheden vermeldt eerlang een klein handboekje, dat bij Wierama, zoo we wel zijn ingelicht, op de pers is.
1) Op de kinderachtige opmerkingen op blz. 43, als wijst Dr. K. nog minder dan *afkeer uitwijzen wien*, kan veilig het stilzwijgen bewaard. Als Dr. B. beter leren wil wat de staat, kan hij te daen nictelst zorgnemen.

Houde de heer Van Alphen ons ten goede, dat we ons nog de vraag veroorloven, welk bezwaar er voor hem bestaan kan, om ons onze pretentie te laten, ook al is hij het met die pretentie niet eens. Nu echter boekt hij ons *als nieuw opgetredene gemenen*, zoo zelfs, dat hij de predikanten opteeckt als op zekeren datum bij deze nieuwe gemeente in dienst getreden. Hiermee kiest hij natuurlijk partij tegen ons, terwijl hij zelf zegt, dat *dit in zijn kader misplaatst is*. Ons dunkt, hij had moeten zeggen: «De zich noemende Ned. Gerel. kerken, die beweren enz.»; die bewering voor onze rekening latende.
De lijst, die we bedoelden, is aldus:

Provincie Gelderland.
20 Kerken.
Classes Arnhem, Nijmegen, Zutphen, Tiel en Zaltbommel.
13 Kerken.
Classis Arnhem. Datum van aanvang der reformatie.
Arnhem 20 Juni 1887.
Dieren 14 Februari
Velp 22 Mei
Bennekom 14 Februari
Ede 3 Juni
Classis Nijmegen.
Nijmegen 23 Februari
Randwijk 7 Augustus
Zetten 27 September
Classis Zutphen.
Gendingen 23 October
Aalten 15 Februari
Winterswijk 9 Augustus
Classis Tiel.
Kulenburg 25 Juli
Classis Zaltbommel.
Aalst 6 Juni
Classis Harderwijk.
7 Kerken.
Barneveld 4 September 1887.
Erneloo 14 Augustus
Harderwijk 25 Maart
Kootwijk 2 Februari 1886.
Nijkerk ovd. Vliuwe 4 Maart 1887.
Voorthuizen 11 Februari 1886.
Nunspeet 11 September 1887.

Provincie Zuid-Holland.
37 Kerken.
Classes 's-Gravenhage, Gouda en Leiden.
19 Kerken.
Classis 's-Gravenhage.
's-Gravenhage 26 Juni 1887.
Delft 12 Juni
Loosduinen 2 October
Classis Gouda.
Gouda 19 Juni 1887.
Oudewater 2 Maart
Reeuwijk 13 Juli
Waarder 7 Maart
Haastrecht 1 Mei
Classis Leiden.
Leiderdorp 15 Juli 1886.
Oudshoorn 27 October 1887.
Zwammerdam 24 Mei
Aarlanderveen 1 Februari
Bodegraven 21 Augustus
Leimuiden 7 Februari
Nieuwveen 25 October
O. en N. Wetering 3 Februari
Rijnwaterwoude 4 September
Woerden 27 December
Zevenhoven 10 Januari
Classes Rotterdam, Dordrecht en Brielle.
18 Kerken.
Classis Rotterdam.
Rotterdam 5 Januari 1887.
Delfshaven 8 December
Maassluis 3 Maart
Schiedam 13 Mei
Vlaardingen 26 Juni
Bleiswijk 26 Juni
Kralingen 9 Mei
Barendrecht 29 Januari
Charlota 14 December
IJsselmonde 8 December
Classis Dordrecht.
Dordrecht 1 Augustus
Heinoorden 25 Februari
Nieuw-Lekkerland 3 Januari 1888.
Classis Brielle.
Nieuw-Helvoet 7 Juli 1887.
Rockanje 22 Juli
Zuidland 14 Februari
Sommelsdijk 14 November
Stad aan 't Haringvliet

Provincie Noord-Holland.
16 Kerken.
Classes Amsterdam, Hoorn en Edam.
8 Kerken.
Classis Amsterdam.
Amsterdam 16 December 1886.
Amstelveen 13 November 1887.
Ouderkerk o'd Amst. 11 November
Sloterijk 9 October
Bussum 25 Juli
Naarden 4 Mei
Nederhorst den Berg 3 Juli
Classis Edam.
Holijpoot 15 Juli
Classes Haarlem en Alkmaar.
8 Kerken.
Classis Haarlem.
Beverwijk 23 October
Haarlem 3 Juni
Nieuwvennepp 2 Maart
Wormer 23 November
Zaandam 9 Mei
Classis Alkmaar.
Alkmaar 6 November
Anna Paulownapold 26 December
Helder 25 September

Provincie Zeeland.
10 Kerken.
Classes Middelburg, Zierikzee, Goes en IJzendijke.
Classis Middelburg.
Middelburg 8 Maart 1887.
Koudekerke 10 Juli
Vlissingen 7 October
Gapinge 3 Juni
Serousterke op Walcheren 6 April
Vrouwepolder 28 Maart
Classis Zierikzee.
St. Maartensdijk 15 September
Poortvliet 20 Augustus
Classis IJzendijke.
Axel 10 December
Terneuzen 10 Augustus

Provincie Utrecht.
18 Kerken.
Classes Utrecht en Wijk.
10 Kerken.
Classis Utrecht.
Utrecht 23 Maart 1887.
Harmelen 19 Mei
Montfoort 6 November
Vreeswijk 22 December
Baambrugge 2 Mei
Kamerik 26 Juni
Mijdrecht 2 Mei
Classis Wijk.
Amerongen 6 Januari 1888.
Driebergen 3 November 1887.
Venendaal 4 November
Classis Amersfoort.
8 Kerken.
Amersfoort 6 Juli
Baarn 1 Augustus
Bunschoten 24 Januari
Soest 27 November
De Bildt 18 November
Tienhoven 26 Mei
Westbroek 15 Juni
Zeist 15 Juni

Provincie Friesland.
33 Kerken.
Classes Sneek, Franeker en Heerenveen.
11 Kerken.
Classis Sneek.
Sneek 22 Juli 1887.
Gaastmeer 13 November
Heeg 23 Januari
Woudsend 30 September
Classis Franeker.
Harlingen 18 Augustus
Oosterbierum December
Lollum 2 Juli
Winsum 10 Mei
Maklum 6 April
Wons 9 Februari
Classis Heerenveen.
De Lemmer 20 Februari
Classes Leeuwarden en Dokkum.
22 Kerken.
Classis Leeuwarden.
Leeuwarden 3 October
St. Anna Parochie 20 April
Berlicum 15 Augustus
Garijp 7 Februari
Oosterneer 27 Juli
Hiljard 17 Januari
Classis Dokkum.
Akkerwoude 9 Juli
Dokkum 9 Mei
Rinsumageest 21 December
Augustinusga 5 Maart
Buitenpost 22 Februari
Droegham 8 Mei
Gerkesklooster 19 October 1886.
Kollum 7 Juli
Kooten 26 December 1887.
Surhuzum 13 April
Reitsum 9 Februari 1886.
Anjum 7 December
Engwertum 2 Januari 1888.
Metzlawier 22 Juni 1887.
Nes en Wierum 31 Juli
Paessens

Provincie Overijsel en Drente.
7 Kerken.
Classes Zwolle, Deventer, Kampen, Assen, Meppel en Coevorden.
Classis Zwolle.
Zwolle 27 Juni 1887.
Hardenberg 8 December
Classis Kampen.
Kampen 9 Juni
Steenwijk 21 April
Zwartsluis 27 Januari
Classis Meppel.
Hoozeveen 10 Augustus 1887.
Meppel 18 Mei

Provincie Groningen.
5 Kerken.
Classes Groningen, Winschoten, Appingedam en Onderdendam.
Classis Groningen.
Groningen 19 Mei 1887.
Classis Appingedam.
Spijk 23 Mei
Classis Onderdendam.
Bedum 6 April 1887.
Zuidwolde 30 Januari
Wetsinge-Sauwert 31 Januari
Provincie Noord-Brabant en Limburg.
4 Kerken.
Classes 's-Hertogenbosch, Breda, Heusden, Eindhoven en Maastricht.
Classis Breda.
Klundert 14 Januari 1887.
Classis Heusden.
's-Gravelduin en Vrijhoeve-Capelle 18 September
Sprang 14 October
Helmond 15 November
Gelderland 20
Zuid-Holland 37
Noord-Holland 16
Zeeland 10
Utrecht 18
Friesland 33
Overijsel en Drenthe 7
Groningen 5
Noord-Brabant en Limburg 4

Totaal 150
Tijdens het Synodaal convent in Juni te Rotterdam gehouden, was het aantal dezer kerken 71. In dit halve jaar is het derhalve met 79 vermeerderd.
Hierbij wordt tevens in het oog gehouden, dat in tal van andere kerken reeds reformatie doorbrak tengevolge der actie van 1834, en dat in sommige kerken beide bewegingen doorwerkten, zonder dat dusver de vruchten hiervan (gelijk *in re divina* eisch is) nog ineen werden gestrengeld.
KUYPER.

Uit de Pers.
Zelden houden we ons bezig met *personalia*. Er is in al ons jubileren en gedenken en herdenken, vaak zoo weinig gedacht aan den eenigen *Herder* en zoo overveel aan het menschenkind.
Toch behoef ons dit niet te beletten onderstaande herinnering uit *De Hoop* over te nemen.
Woensdag a. s., den 18den Januari, zal het 25 jaar geleden zijn, dat Prof. Dr. A. H. De Hartog zijn predikant aanvaardde, na in Dec. tevoren bevorderd te zijn tot Dr. in de letteren en Mr. in de bespiegelande wijsgeerte. Na ruim 24 jaar de gemeente van Keulen te hebben gediend, vertrok hij naar het IJzer Land, tegenover Nijmegen, en werd er in Sept. 1865 bevestigd.

Niet lang mocht hij daar vertoeven. Reeds den 13den Januari 1867 hield hij zijn intrede in de Grootte kerk te dezer stede, naar aanleiding van Joha. 1: 9: «Heb ik u niet bevolen? Wees sterk en heb goeden moed en verschrak niet.»
Zwak naar het lichaam, was hij sterk in zijn geest. Menigeen zal zich herinneren, hoe hij zich verplicht zag, na in de Prinskerk gepredikt te hebben over Gen. 15: 14: «Zou iets voor den Heere te wonderlijk zijn?» voor eenigen tijd rust te nemen, om met dienrelden telet in een Woensdagmorgens, 9 maanden later, zijn werk te hervatten. Ruim 16 jaar mocht hij der Kerk van Rotterdam het Evangelie verkondigen en in dien tijd herhaaldelijk bedanken voor beroepen naar: Kortgene, Utrecht, vreesmaal, Amsterdam drie-maal en Den Haag, totdat hij in 1882 genee vrijheid had, om voor de benoeming tot Professor aan de Vrije Universiteit te bedanken.
Met leedwezen stond men hem af aan de Stichting, die toch allen lief en dierbaar was. Vooral in het praktische leven wist hij altijd zulk een waar prediker te zijn!
Den 3den Sept. 1882 predikte hij zijn afscheid naar aanleiding van Rom. 8: 35: «Wie zal ons scheiden van de liefde van Christus? en» en trad na dien tijd, vooral in de laatste jaren, herhaaldelijk op in dien dienst des Woords in onze stad.
Spare de Heere, zijn God, hem nog langen tijd, opdat het zilver eens gruid worde en hij nog voor velen ten zegen zij, en mogen de wolken, die zijn huus verdonkeren, nog eens doordreken, om de vriendelijke sonnestralen door te laten.

Daar Prof. De Hartog de eenige der oudere Rotterdamse predikanten is geweest, die in de ure van den strijd niet bezweek, maar deed gelijk, ja meer dan hij gesproken had, waar anderen, die o, zoo hoog spraken, toen de vervolging kwam zoo diep wegzonken, heeft hij aanspraak op onze liefde om zijn trouw.
Opmerkelijk is wat *De Hervorming* als klacht uit Duitschland laat hooren:
«Hoe bedroevend is de tegenstelling (met de kath. Kerk namelijk), die de protestantsche in Duitschland aanbiedt! De oude verdeeltheden duren voort en worden zorgvuldig in stand gehouden; de geschilden in eigen hooren verminderen niet; integendeel, zij vermeerderen. Invloed van de protestantsche kerk op het openbare leven bestaat bijna niet; meer nog, iets van den roomschen geest doet zich meer en meer in de protestantsche kerk gevoelen.
De zaak van het protestantisme geniet noch de gunst des tijds, noch die der openbare machten. Vandaar eene koortsachtige gepagtheid in zekere protestantsche kringen en angstige zorgen voor de toekomst.
Neen, zeker, wij zullen ons met opzichte lieten schijnen. Wij willen niet dat men ons houd voor wat ondoerbaar is, maar de blinkende gouden munten op den roomschen stempel geslagen. Het duitse protestantisme moet zijn stellingen behouden; het is nog het zout der aarde en het licht van ons volk. Het moet opwaken en zich afvragen, hoe het heeft kunnen inslapen toen het wakker moest zijn. Dan zal de vrijzinnige richting zich beter doen gelden in de protestantsche wereld, want meer dan enige andere heeft zij den protestantischen geest bewaard, en indien deze richting kwam te verdwijnen, zou dit een teeken zijn dat het protestantisme als geestelijke macht achteruitgaat en plaats ruimt voor andere machten. De herinnering aan zijn beginsel, aan het recht en de vrijheid tot zelfstandigheid in godsdienstige zaken, aan het idealisme, dat het vertergevoordigt in de nieuwere geschiedenis en in de geestelijke ontwikkeling van ons volk, deze herinnering geniet heden ten dage de gunst niet van hen, die de kerk besturen en het gezag in handen hebben. Meer macht, meer geld, uitgebreid bevoegdheden en grootere heerschappij der commissie, ziedaar het programma, dat de protestantsche kerk uit hare vernedering zal opheffen; dat zijn de middelen, waardoor de kerk gereed moet worden om de verdeeltheden die haar verscheuren, de middelen, die een tegenwoordig moeten vormen tegen den invloed, dien heden ten dage de roomsche kerk uiuoent.
Ziedaar de geest die voortzet op de algemeene Lutherische samenkomst te Hamburg, waar men, zich vasthoudende aan de Lutherische confessie, zich van den *Evangelischen Bund* heeft afgescheiden, omdat in dezen bund richting van de zachte verandering die niet aan de tooverkracht der confessie gelooft.
In hetzelfde vaarwater zullen de leden van de *Positive Union* in Pruisen, die aan het Duitse protestantisme hun cachet willen indrukken, door het confessionneel element en de dwangpolitiek te versterken, bewerdende dat zij de protestantsche kerk tot dezelfde hoogte als de roomsche kunnen opvoeren, op voorwaarde dat alle macht hun in handen worde gesteld.
Evensals in de Berlijnische *Stadionieren* de ware streders en verlossers' samenkomen, de hooge aristocratie van geboorte en beroep in wereld en kerk, in den naam van Stöcker en van den heiligen geest der christelijke-sociale orthodoxie, die het heil van boven brengen zal, — evenzo denkt men zich de vernieuwing der protestantsche kerk en de bevestiging des volks in de macht dien ongelooft door de zachte verandering der belangen van troon en altaar. De dingen, die komen zullen, werpen reeds hun schaduw, door de wederkomst aan te kondigen van den tijd, toen het gezangboek onder den arm het benemk was der goede burgers, der loyale onderdanen en der promotie-verdienende amineeren.
Zal dit tijd werkelijk terugkeren? Wij willen er niet aan gelooven, noch er ons bang voor maken, dat aan het zeldzuchtig verbond van vrome eer- en heerschucht niet politiek gunstbejag eene toekomst van heerschappij in staat en kerk zou beschoren zijn. Daarvoor staat het Duitse vorstenhuus toch te hoog om dienstrecht te worden van een verbonden priesterdom en jonkerdom; daarvoor is de staatkundige traditie van den roemrijken tijd dien wij doorleefden te veel te machtig, om voor de taal van een vroom, conventieel te verstommen. Reeds heeft zich de verantwoordelijkheid uitgeproven over de poging om den naam van den jeugdigen prins dienstbaar te maken aan de oogmerken eener partij, die hem als de opgaande zon toezicht.

De heeren Duitse Modernen zullen het in Duitschland ervaren, gelijk de heeren Nederlandsche Modernen het ten onzent ondervinden, met een kerkontbindend levensbeginsel kan men geen kerk houden.
Buiten de kerk sterk, kunnen ze in de kerk nooit anders dan een klaaglijke positie innemen.
In de kerk is alleen de Confessionneel hand op eigen erf.

KUYPER.
Officieele Berichten uit de Ned. Gerel. Kerken.
Diaconaal congres.
Donderdag en Vrijdag den 2den en 3den Februari zal, zoo de Heere wil, het Diaconaal congres gehouden worden te Utrecht, in het «Gebouw voor kunsten en wetenschappen».
Donderdagavond, te 6 ure, aanvang der vergadering.
Vrijdagmorgen, te 10 uur, voortzetting.
Punten van behandeling zijn:
Donderdag: *De bedienende personen.*
Vrijdag: *De bediening, en De bedienende personen.*
Toegang hebben de afgevaardigden (predikanten, ouderlingen en diakenen) van Gereformeerde kerken, wier namen men verzocht wordt vóór Zondag 29 Januari aan het adres van den heer H. de Wilde, Mulderstraat, Utrecht, op te geven, met den naam van den stemhebbenden diaken.
W. VAN DEN BERGH.
H. HOERSTRA.
N. A. DE GAAY-FORTMAN.
Amsterdam, 19 Jan. 1888.

Andere kerkelijke bladen wordt beleefdijk verzocht dit bericht over te nemen.
Aan de kerkeraden der Ned. Ger. kerken (doelzende).
De kerkeraad der Ned. Ger. kerk (doelzende) te Buzna, krachtens het ambt der geloovigen, onder medewerking der genabuurde kerk van

Uit de Pers.
Zelden houden we ons bezig met *personalia*. Er is in al ons jubileren en gedenken en herdenken, vaak zoo weinig gedacht aan den eenigen *Herder* en zoo overveel aan het menschenkind.
Toch behoef ons dit niet te beletten onderstaande herinnering uit *De Hoop* over te nemen.
Woensdag a. s., den 18den Januari, zal het 25 jaar geleden zijn, dat Prof. Dr. A. H. De Hartog zijn predikant aanvaardde, na in Dec. tevoren bevorderd te zijn tot Dr. in de letteren en Mr. in de bespiegelande wijsgeerte. Na ruim 24 jaar de gemeente van Keulen te hebben gediend, vertrok hij naar het IJzer Land, tegenover Nijmegen, en werd er in Sept. 1865 bevestigd.